

Ilmoittajansuojelulain edellyttämät toimenpiteet, ilmoituskanavan käyttöönotto

Yhteistyöryhmä 19.01.2023 § 1

Ennen kuin työnantaja ratkaisee henkilöstöön, henkilöstön kehittämiseen ja tasa-arvoiseen kohteluun sekä työyhteisön sisäiseen tietojenvaihtoon liittyviä periaatteita ja suunnitelmia koskevan asian, hänen on neuvoteltava yhteistoiminnan hengessä yksimielisyyden saavuttamiseksi valmisteilla olevan toimenpiteen perusteista, vaikutuksista ja vaihtoehdoista ainakin niiden työntekijöiden kanssa, joita asia koskee. Neuvottelut on aloitettava niin ajoissa kuin mahdollista (laki työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella, 5 §).

Kansallinen ilmoittajansuojelulaki on astunut voimaan 2.1.2023 (Laki Euroopan unionin ja kansallisen oikeuden rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojelusta 1171/2022). Sisäinen ilmoituskanava on otettava käyttöön kolmen kuukauden kuluessa lain voimaantulosta. Lain tarkoituksena on tehostaa Euroopan unionin oikeuden ja kansallisen lainsäädännön täytäntöönpanon valvontaa säätämällä niiden henkilöiden suojelusta, jotka ilmoittavat tämän lain soveltamisalaan kuuluvista rikkomisista. Lailla pannaan täytäntöön unionin oikeuden rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojelusta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/1937, eli ilmoittajansuojeludirektiivi.

Tämän esityksen liitteissä on kuvattu tarkemmin, mistä laissa on kyse ja mitä sen toimeenpano kunnassa edellyttää ja millainen käytännön menettely olisi.

Asiaan liittyy henkilötietojen käsittelyä, jolta osin tehdään tietosuojan vaikutustenarvio. Henkilötietoja kerätään ilmoittajasta ja mahdollisesta ilmoituksen kohteesta. Tiedot säilytetään asianhallintajärjestelmässä viisi vuotta ilmoituksen saapumisesta. Suunniteltua prosessia on kuvattu tarkemmin tämän esityksen liitteissä 1 ja 2.

Esittelijä

Esitys

Esitetään perustettavaksi laissa edellytetty sisäinen ilmoituskanava. Ilmoitukset tehdään kirjallisesti joko sähköpostilla tai vaihtoehtoisesti tätä tarkoitusta varten käyttöönotettavassa järjestelmässä.

Yhteistoimintaryhmä merkitsee saamansa selvityksen tiedoksi ja hyväksyy esitetyn tavan edetä. Yhteistoimintaryhmä toteaa asian tultua käsitellyksi yhteistoimintalain 13 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Valmistelija

Sari Forsström, kunnanlakimies

Päätös

Hyväksyttiin ehdotuksen mukaan.

Asian käsittely kokouksessa:

Sari Forsström poistui kokouksesta ajassa 14.13 tämän asian käsittelyn aikana.

Laki Euroopan unionin ja kansallisen oikeuden rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojelusta tuli voimaan 1.1.2023. Kysymys on EU:n ilmoittajansuojeludirektiivin (2019/1937), eli ns. whistleblower-direktiivin täytäntöönpanosta. Lainsäädännön tarkoituksena on varmistaa, että henkilö, joka työnsä yhteydessä havaitsee tai epäilee yleisen edun vastaista toimintaa erikseen määritellyillä EU:n tai kansallisen oikeuden aloilla, voi ilmoittaa asiasta turvallisesti.

Sisäisen ilmoituskanavan perustamisvelvollisuus koskee kuntia ja kuntayhtymiä, joiden työ- tai virkasuhteessa olevien henkilöiden määrä on säännöllisesti vähintään 50. Sama koskee kuntien ja kuntayhtymien määräysvallassa olevia oikeushenkilöitä kuten tytäryhtiöitä. Kunnilla ja kuntayhtymillä voi olla myös yhteisiä ilmoituskanavia.

Päätös kanavan perustamisesta on tuotu kunnanhallitukseen tehtäväksi, koska hallintosäännön 82 §:n nojalla kunnanhallitus hyväksyy sisäistä valvontaa koskevat ohjeet ja menettelytavat.

Sisäinen ilmoituskanava tulisi ottaa käyttöön kolmen kuukauden sisällä lain voimaantulosta eli viimeistään 1.4.2023. Lain esitöissä on todettu, että Ilmoituskanavien ja -menettelyiden käyttöönotto edellyttää yhteistoimintalakien mukaista vuoropuhelua tai yhteistoimintamenettelyä. Nurmijärven kunnassa ilmoituskanavan käyttöönotto on käsitelty 17.1.2023 pidetyssä yhteistoimintaryhmän kokouksessa.

Organisaatiossa työ- tai virkasuhteessa työskenteleville henkilöille on annettava mahdollisuus tehdä ilmoitus sisäisen ilmoituskanavan kautta. Organisaatio voi sallia myös muille henkilöille ilmoittamisen sisäisen ilmoituskanavan kautta. Se, annetaanko muille kuin organisaatioon työ- tai virkasuhteessa oleville kyseinen mahdollisuus, on siten organisaation harkinnassa.

Kunnan tulee nimetä ilmoituksen käsittelystä vastaava henkilö tai henkilöt. Vastaavalla henkilöllä on oltava riittävä asiantuntemus ilmoitusten käsittelyyn. Ilmoituksia saavat käsitellä vain nimetyt henkilöt (20 §).

Ehdotetaan, että ilmoitusten ensisijainen koordinointi tapahtuu kunnanlakimiehen, tietosuojavastaavan sekä työhyvinvointipäällikön toimesta. Lisäksi kultakin toimialalta ilmoituksia tulevat alkuvaiheessa käsittelemään toimialajohtajat.

Laissa on myös säännökset keskitetystä ilmoituskanavasta. Keskitetyn ilmoituskanavan toiminnasta vastaa oikeuskanslerinvirasto, jolle voi myös tehdä ilmoituksen. Oikeuskanslerinvirastosta ilmoitus ohjataan selvitettäväksi toimivaltaiseen viranomaiseen, eli esimerkiksi kuntaan.

Ilmoittajan suojelun edellytyksenä on, että ilmoitus tehdään ensisijaisesti organisaation sisäiseen ilmoituskanavaan ja että ilmoittajalla on ilmoittamishetkellä perusteltu syy uskoa, että rikkomista koskeva tieto pitää paikkansa ja että tällainen tieto kuuluu lain soveltamisalaan. Soveltamisala on määritelty lain 2 §:ssä. Soveltamisaloja on yksitoista, muun muassa julkiset hankinnat ja ympäristönsuojelu.

Lakia sovelletaan tekoihin, jotka on säädetty rangaistavaksi, joista voi seurata rangaistusluonteinen hallinnollinen seuraamus taikka jotka voivat vakavasti vaarantaa lainsäädännön yleisen edun mukaisten tavoitteiden toteutumista. Ilmoituskanavaa ei siten ole tarkoitettu yleiseksi ”palautekanavaksi” vaan nimenomaan vakavien väärinkäytösten ilmoittamista varten.

Ilmoittajan työnantaja tai muu organisaatio ei saa kohdistaa ilmoittajaan tai muuhun lain 5 §:ssä tarkoitettuun henkilöön vastatoimia rikkomista koskevan tiedon ilmoittamisesta tai julkistamisesta. Menettely, jonka tarkoituksena on rikkomista koskevan tiedon ilmoittamisen tai julkistamisen estäminen, on niin ikään kiellettyä. Työnantajan vastatoimia voisivat olla esimerkiksi palvelussuhteen ehtojen heikentäminen, palvelussuhteen päättäminen, henkilön lomauttaminen tai epäedullinen kohtelu tai muut kielteiset seuraukset.

Esittelijä

Kunnanjohtaja

Esititys

Kunnanhallitus päättää, että

1. Nurmijärven kunnassa otetaan käyttöön sisäinen, sähköinen ilmoituskanava kirjallisten ilmoitusten tekemiseksi. Ilmoituksia käsittelevät nimetyt henkilöt. Anonyymejä ilmoituksia ei hyväksytä.
2. Ilmoituksia käsittelevät kunnanlakimies ja toimialajohtajat, jotka voivat nimetä käsittelykohtaisesti muita käsittelijöitä ja asiantuntijoita. Lisäksi kunnanjohtaja voi nimetä käsittelijät ja asiantuntijat.

Valmistelija

kunnan lakimies Sari Forsström, sari.forsstrom(at)nurmijarvi.fi

Käsittely

Esittelijä muutti päätösesitystään siten, että päätösesityksen kohdan 1 viimeinen lause "Anonyymejä ilmoituksia ei hyväksytä." korvataan lauseella "Ilmoituksia käsitellään lain edellyttämällä tavalla salassa pidettävänä."

Kunnanhallitus hyväksyi esittelijän muutetun päätösesityksen yksimielisesti.

Päätös

Kunnanhallitus päätti, että

1. Nurmijärven kunnassa otetaan käyttöön sisäinen, sähköinen ilmoituskanava kirjallisten ilmoitusten tekemiseksi. Ilmoituksia käsittelevät nimetyt henkilöt. Ilmoituksia käsitellään lain edellyttämällä tavalla salassa pidettävänä.
2. Ilmoituksia käsittelevät kunnanlakimies ja toimialajohtajat, jotka voivat nimetä käsittelykohtaisesti muita käsittelijöitä ja asiantuntijoita. Lisäksi kunnanjohtaja voi nimetä käsittelijät ja asiantuntijat.

Asian käsittelyn jälkeen kokouksessa pidettiin tauko klo 17.05–17.10.